

צ'בזטי מוזהר"ן

קמא

דף קיא:

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה קצט

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(חי"מ שמו שמה)

קיא:

ליקוטי

קצד צה צו צז צח צט ר רא רב רג רד

מוהר"ן

תורה אור

תהילים גא (יז) אָדְנִי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ: תורה קצה תהילים ד (ב) בְּקֶרְאִי עֲנֵנִי אֱלֹהִי צְדִיק בְּצַר הַרְחֵבֵנִי לִי תִנְנִי וְשָׁמַע תַּפְלִיתִּי: תורה קצו משלי כב (כג) כִּי יִהְיֶה יָרִיב רִיבִם יִקָּבֵעַ אֶת קִבְעֵיהֶם נִפְסֵי:

תורה קצז

במדבר בהעלתך יב (א) וּתְדַבֵּר מִרְגֵּם וְאֶהְרֹן בְּמִשְׁחַ עֵל אֹדֹת הָאֱשֶׁה הַפְּשִׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אֲשֶׁה בְשִׁית לָקַח: (ג) וְהָאִישׁ מִשָּׁה עֲנִי מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עָלָּ פָּנָי הָאָדָמָה: ס שמות בשלח יד (טו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה מֶה תַּצְעֵק אֵלַי דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁעוּ:

תורה קצט

תהילים קיט (קג) מֶה נִמְלֵצוּ לִחְיֵי אֲנָרְתָךְ מִדְּבַשׁ לִפִּי: תורה רא איכה ב (ז) וְגַם אֲדֹנִי מִן־בָּהָר נִמְלָא מִקְדָּשׁוֹ הִסְגִּיר בְּיַד אוֹיֵב חֹמֹתַי אֲרֻמֹּתַי קִיל תִּגְנֹן בְּבֵית יְהוָה כִּיּוֹם מוֹעֵד: משלי י (ב) לֹא יוֹעִילִי אוֹצְרוֹת רֶשַׁע וְנִדְּקָה תְצִיל מִקְּנוֹת: תהילים קיב (ט) פֶּהר גִּתְּךָ לְאִבְיוֹנִים צִדְקָתְךָ עֲמֻדַת לְעֶד קִרְנֵי תִרְוֵם בְּקִבּוּד: תורה רג אסתר ב (יא) וּבְכָל יוֹם יוֹם מִן־כִּי מִתְחַלֵּף לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בֵּית הַנָּשִׁים לְדַעַת אֶת שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וְמֶה יַעֲשֶׂה בָּהּ:

הפקיד. ותיכף נפל לרגלי הפקיד, וחלק לו כל הכבוד השייך להושר, והשיב לו על עסק שאלתו, אזי נתהפכו פני הפקיד כשולי קדירה ^[א], ונתבייש מאד, כי אין בזיון גדול מזה, שבעיני השר נותנים לו כבוד הזה. כמו כן עיקר הכבוד הוא רק מהדיבור, כי אבר מהאדם כגון יד אינה יכולה לחלוק לו כבוד, כי גם אינו ניכר בהיד בעצמה תבנית האדם, וכן אפי' פני האדם אינו מיוחד להאדם בעצמו, כי נמצא גם היה שיש לה פני אדם כגון קוף, ואין זה גדר האדם, ועל כן אינו מקבל כבוד כי אם מהדיבור, שבוה מובדל האדם מחי. ועל כן מאחר שעיקר הכבוד הוא בהדיבור, והדיבור הוא היכל המלך ^[ב], כי היכל גימ' אדני בחי' הדיבור, כמ"ש (תהלים נא) **אד' שפתי תפתח** (ע' תיקון יח ^[ג]) א"כ רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בזיון גדול מזה, כידוע בחוש, שבוודאי יתבייש העבד מאד כשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנ"ל במשל הנ"ל :

קצה ^[ד] (תהלים ד) **בצר הרחבת לי**, היינו שגם אפילו בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לנו. כי אם יסתכל האדם על חסדי ה', יראה, שאפילו בעת שהשם יתברך מיצר לו, גם בהצרה בעצמה, השם יתברך מרחיב לו, ומגדיל חסדו עמו. וזה **בצר הרחבת לי**, היינו אפילו בתוך הצרה בעצמה, נתת לי הרחבה בתוכה, מלבד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיעני בקרבי מכל הצרות, וייטבי' עמנו מאד, אך אפילו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו ^[ה]:

קצו ^[ו] (אבות פ"ב ו') **וכשאתה מתפלל אל יתעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים וכו'**. כי אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, היינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש ברוך הוא יעשה לו דווקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגזילה. רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים, אם יתן הש"י יתן, ואם לאו לאו, כמוכא במ"א ^[ז]. וזה אל תעש"י תפלתך קבע, מלשון גזילה, כמו שכתוב (משלי כב) **וקבע את קובעיהם נפש**. היינו שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפילתו, שדווקא יעשה הקדוש ברוך הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבע שלוקח הדבר בחזקה בגזילה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל :

קצו ^[ח] **דע** שלשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניות^[ט], שעל ידי לשון הרע שהעולם מדברים, על ידי הפגם הזה, א"א להצדיקים להיות עניים, כי פגם לה"ר מפריד בין ענוה לחכמה, ועל ידי זה, נפגם הענווה, וא"א להיות עניו, ואפילו אם יהיה עניו הוא בלא חכמה, וזה ידוע שענווה בלא חכמה אינה כלום, כי בוודאי אין זה מעלת הענווה, להראות עצמו ככפיפת ראש בדרך שמות כאלו הוא עניו, כי זה ענווה פסולה ^[י], ועיקר הענוה" כשהיא בחכמה, ועל ידי פגם לה"ר, נעשה פירוד בין ענווה לחכמה, ועי"ז א"א להיות עניו, וזה היה מעלת משרע"ה, ששכחה התורה אותו, שהיה כ"כ גדול

^[א] הביטוי הזה שבת ל. ומו"ק ט. ומגילה יא. ופירושו שנעשו שחורים. וז"ע שכל מקום עיי' בוסא נעקום לחומים. ועיין נדה יט וטוכ"ז לנ: וחולין מז: אלום שחור הוא אלף שלמה. וז"ע כי בנצח גדולה חז"ל סומקא וחתי חיוורא. עור ל"ע כי שחמות הפנים תמורא כחורה כג שהא מחמת עצמות וחסרון תמזיל וחוסר הסתפקות

^[ב] בתרלו- קיף

^[ג] שיחות הר"ן קה

^[ד] דף לב.

^[ה] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[ו] גם בדפורי' ותרלו- יושיעניו בקרב, ומתורלו- יושיענו בקרב

^[ז] גם בדפורי' ותרלו- וייטב, ומתורלו- וייטיב

^[ח] עיין עלים לתרופה מכתב קי (או קיז) ד"ה וכבר נחקר אצלי ומכתב קסא (או קעג) ד"ה והנה כוונת לדעתי

^[ט] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[י] משנה יב

^[א] גם בדפורי' ותרלו- תעש, ומתורלו - תעש' (וצ"ע כי במשנה כתוב תעש)

צריכינ' להפקיד את עצמן, ולשכח בצרתן, כדי שיבואו לעולם המחשבה, למעלה מחזון עי"ש.

^[ב] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[ג] בתורלו- אוחיות

^[ד] בתורלו- נמלצי' (בתקפא ברגר ו' מחוק ונשאר נקודה ונראה נמלצי')

^[ה] גם בדפורי' ותרלו- ניצילין, ומתורלו- ניצילין

^[ו] הנ"ל

^[ז] מאורי אור ערך דבש. ספר דבש לפי להחיד"א

^[ח] מערכת ד אות א. רבנו בחיי ויקרא ב' יא, ולק"ה מנחה ז' צא, ובכור בהמה טהורה ד' כו

^[ט] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[י] משנה ט'

^[יא] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[יב] כך כתוב בתקפא ותרלו הכוונה שרבינו כתב איכה ומורהנין ציין לפרק ב, ומתורלו – (איכה ב)

^[יג] פסוק ב' ומשלי יא ד'

^[יד] עיין שיש"ק ח"ב אות תקפה

^[יה] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

כמעלת הענוה, עד שאפילו לה"ר לא הזיק לענוונותו, וז"ש (במדבר יב) **ותדבר בו' במשה בו'**. נמצא שהיה פגם לה"ר בעולם, אעפ"כ, ^[א] **והאיש משה ענו מאד**, כי היה במעלה גדולה כ"כ בענווה, שאפי' פגם לה"ר, לא הזיק לו לענווה שלו ^[ב]:

קצח ^[ג] **כשאחד צועק להש"י**, אומרים לו ליסע ^[ד], כמ"ש (שמו' י"ד) **מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו** ^[ה]:

קצט ^[ז] **דע** שיש המתקה להנצל מעונש של אלמן, שלא תמות אשתו ח"ו, והוא, על ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על ידי זה ניצולין מזה העונש, לכלי להיות אלמן ח"ו, וזה כדאותיות **אלמן** ר"ת **מה נמצא** ^[ז] **להכי אמרתך** (תהלים קיט) שעל ידי שמרגישין מתיקות בהתורה ^[ח] ניצולין מהעונש הזה, וגם הכתוב ^[י] **מסיים מדבש לפי**, שעל ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתיקין הדין של מיתת אשתו ח"ו כי **דבש** בגימ' **אשה** כמוכא בכתבים ^[יא]:

ר ^[יב] **המעם** שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רובם עניים ואביונים, זה מרומז במשנה (אבות פ"ד ^[יג]) כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קיימו התורה מעוני, על כן זוכים עתה לקיימה מעושר :

רא ^[יד] **מרומז** בתרגום איכה ^[יב] (ב) שבפסח צועקין בהתפילה כמוכא על פסוק **קול נתנו בבית ה' כיום מועד**, כקל עמא דמצלין בחגא דפסחא, עיין שם בתרגום :

(משלי י ^[יז]) **צדקה תציל ממות ראשי תיבות מצ"ת** :

סגולה לחולי נופל ר"ל. לפזר צדקה, (תהלים קיב) **פזר נתן לאביונים ראשי תיבות נפ"ל** ^[יז]:

רב ^[יח] **כל** מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלוק לו כבוד ביותר, כי כל מה ששכלו יותר קטן, הוא יותר חפץ בכבוד, וכמו שאנו רואים בחוש, שהנשים מקפידין מאד על כבודם, ורוצים מאד את הכבוד, וזה מחמת, שהנשים דעתן קלה ^[יח] וקטנה מאד :

רג ^[יח] **מסיפורי** דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה איך היא אוחות כעת, וזה שכתוב אצל מרדכי (אסתר ב) **שהיה מתחלף לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר**, ואסתר היא השכינה ^[יח], כי מרדכי היה משיג זאת, לידע שלום השכינה מחצר בית הנשים ע"י סיפורי דבריהם :

רד ^[יח] **מעלת** הצדקה ידוע, בפרט כשנותנין לת"ח כמוכא ^[יח] שהמעוה שנותנין לת"ח הוא בחי' תמכי אורייתא ^[יא], אבל באמת זה המעוה שנותנין לתלמיד חכם הוא בחי' תורה ממש ^[יח], ואין עבירה יכול לכבות זה המעוה שנותנין

^[א] שבת לג: קדושין פ: תנחומא וירא כב, וזהר ויקהל ריח. שלח קע.

^[ב] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[ג] עיין חיי מוהר"ן סימן תקסג. גם עיין אסתר ה' א' ותלבש אסתר מלכות ועיין מגילה יד: שלבשה רוח"ק ועיין וזהר שלח דף קסט: וחקת דף קפג: ועין חיים שער מו פ"ו מ"ח ופרי עץ חיים פורים פ"ו ור"ה פ"ג

^[ד] לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^[ה] וזהר מצרע גג: עה"פ ותומכי' מאוסר (משלי ג) ועיין תורה ב תנינא אות ג'

^[ו] פ"י אנשים שתומכים בלומדי תורה עיין לעיל תורה לד אות ו [דף מח:]: ושם ציין בתרלו להקדמת הוזהר דף ח.

^[ז] עיין לקמן תורה רפ [דף קכא]. יששכר וזבולון שוים עי"ש ועיין מגורת המאור פ"ב אות רנד

מאמר המתקה להנצל מעונש אלמן

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

על-ידי שמרגישים טעם מתיקות בהתורה נצולין מעונש של אלמן, שלא תמות אשתו חס ושלום: (לק"מ השלם)

שיחות

"תורת ה' תמימה" (תהלים יט ח) הינו כשתורת ה' היא תמימה בלי שום חסרון ומום דהיינו כשנוהרין כלבי לדבר ולבלי למצא שום חסרון בשום ישראלי שהוא אות מהתורה, נמצא שאז תורת ה' תמימה בלי שום חסרון ומום, אזי הוא משיבת נפש. כי אז דיקא זוכין לאהבת התורה ומרגישים טעם מתיקות התורה שמשיבה את הנפש מאחר שאין בה שום חסרון כנ"ל. ואז זוכין להתמדה כנוצר לעיל: (שיחות מוהר"ן – אות צא)

לקוטי הלכות

או"ח המנחה הלכה ז אות צא – ועל פן נזהגין לכבד אז, וכן על החתנה במיני תרגימא של דבש. כי על התורה נאמר הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים שנסמך לפסוקי תורת ה' תמימה וכו' עדות ה' נאמנה וכו', שמדבר משבח התורה עד צדקו יחדיו וכו'. כי דבש בחינת תקף הדינים (במבאר בכונות שופר) שגאוזים במתיקות התאוות של זה העולם שעקרים תאוה זאת (פי דבש גימטריא אשה כמובא), שמי שאינו נזהר בזה נאמר עליו נפת תטפנה שפתי ורה וכו' ואחריתה מרה כלענה וכו'. שזה בחינת פגם שמשון שהלך אחר עיניו, כי סבר שיכול לעמוד בנסיון אפלו בזוג של אסור מחמת שהיה נזיר אלקים וכו', וזכה למצא הדבש בגוית הארצה. אבל לסוף טעה בזה הרבה וכו'. כי אפלו בקדשה נאמר דבש מצאת אכל דיה, שנאמר אפלו על התלהבות הלב לה' יתברך שצריכין לצמצמו כנוצר לעיל, שזהו פגם בן עזאי וכן זומא כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שעליהם נאמר דבש מצאת וכו', מכל שכן בזוג הגשמי וכו', מכל שכן שכן כשהוא באסור חס ושלום, שגוה פגם אפלו שלמה המלך עליו השלום ושמשון הגבור. וכן עזאי וכן זומא ונדב ואביהוא פגמו להפך שלא רצו להוריד עצמן כלל להחבור הגשמי ורצו להשיג אלקותו יתברך על ידי תבערת לבם לבד לה' יתברך בלי צמצומים ומלחמה הנזכרת לעיל, שעליהם נאמר בקרבנתם לפני ה' וימתו. אבל עתה שהחתן עולה לתורה וזוכין לחתנה של מצוה של ישראל עם קדוש, עתה מצוה לאכל תרגימא של דבש ולרמז שבכח הצדיק שהוא שרש התורה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, על ידו נמתק אחיות הדינים שבדבש כנוצר לעיל. אדרבא על ידי זה דיקא יהיה הולדה דקדשה שעל ידי זה יתגלה מלכותו יתברך שזה כל פגנת הבריאה וכו' כנוצר לעיל: ובשביל זה נוהגות הנשים שזורקין אז על החתן לעקף של דבש ואגוזים. כי דבש הוא כנוצר לעיל.

יו"ד – דברים היוצאים מן החי הלכה א אות א' – וכן הדבש היוצא מן הדבורים הוא בחינת המתקת הדבור שנמתק מרע לטוב. בבחינת מי יתן טהור משכא, כמו החלב שהוא גם כן נמתק מרע לטוב, כי נתהפך מדם לחלב כנ"ל. ועל פן דבש וחלב הם בבחינת שלמות לשון הקדש, שעקר שלמותו על ידי התרגום דוקא, דהיינו כי עקר השלמות של הקדשה הוא דוקא להפך ולברר הטוב מן הרע שזה בחינת שלמות לשון הקדש על ידי התרגום שהוא בחינת נגה, בחינת עץ הדעת טוב ורע, דהיינו להוציא הטוב מן הרע דוקא. ועל ידי זה דוקא נשלם הלשון הקדש בשלמות, כי זה עקר שלמותו. (כמובא שם בדברי רבנו, נרו יאיר). וזה בחינת דבש וחלב תחת לשונך, תחת לשונך דיקא, כי הם בבחינת לשון הקדש שמוציאין ומבררין מן הרע בבחינת לשון תרגום כנ"ל, שעקר שבח הלשון הקדש הוא על ידי זה כנ"ל. וזה שאיתא ומובא בדברי רבנו, נרו יאיר, (בסימן קצט), כי "דבש" בגמטריא "אשה", הינו בחינת שלמות לשון הקדש, שהוא בחינת חיה אשה כנ"ל:

יו"ד בכור בהמה טהורה הלכה ד אות כו – כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' קרבן ראשית תקריבו אתם. ופרש רש"י, מה יש לה להביא מן השאור ומן הדבש וכו' ובפורים מן הדבש וכו'? כי דבש מרמז על תאוה העולם הזה שנדמה למתיקות הדבש בתחלה ואחריתה מרה כלענה וכו' ועקר כל התאוה הם תאוה המשגל שהוא רע הכולל, פי דבש גימטריא אשה, כמובא, ושם צריכין להתגבר ביותר לשבר התאוה להסתכל על הסוף, כי אחריתה מרה כלענה רחמנא לעלן. ועל פן שמשון כשהלך לשא אשה מבנות פלשתים מצא דבש בגוית הארצה ושאול החידה מעו יצא מתוק מה עז מארי ומה מתוק מדבש. כי היה צריך לברר ולתקן מתיקות הדבש שנמשך מתקף הגבורות בבחינת מה עז מארי ומה מתוק מדבש ושם עקר המלחמה להיות גבור כובש את יצרו. ועל פן צינת התורה שלא להקריב דבש על המזבח, כי המתיקות של בחינת דבש אינו ראוי לקרבן כי משם כל התאוה רחמנא לעלן שהם בבחינת זהמת הנפש. ואף על פי כן קרבן ראשית שהוא בכורים מביאין מן הדבש כנ"ל, כי בכורים הם תקון גדול כל כך לחטא אדם הראשון עד שיכולין לתקן גם במתיקות הדבש ששם עקר אחיות זהמת הנפש כנ"ל, כי בכורים מביאין בשבועות שהוא זמן מתן תורתנו שנקרא וביום הבכורים. ובשעת מתן תורה פסקה זהמת הנפש, כי וכו' אז ליראה עלאה והעלו כל היראות הנפילות שהם בבחינת דינים שמשם אחיות זהמת הנפש כנ"ל. ועל פן אז יכולין לברר ולהעלות ולתקן גם מתיקות הדבש שמשם עקר חטא אדם הראשון עקר זהמת הנפש שהיא בחינת עמלק. וזה שמקשה אם תאמר כדן הוא שאי אפשר לתקן בחינת עמלק שהוא עקר זהמת הנפש שנמשך אחר החטא אם כן למה צוית להביא את הבכורים שבזה אנו רואין שגם עקר אחיות זהמת הנפש יכולין לתקן עד שיעלה גם הדבש לבית המקדש. ואם כן גם עמלק היה לה לתקנו ולמה צוית למחות זכרו?

אה"ע יבום הלכה ג אות ג' – כי הנדרים הם הדברים שפין איש לאשתו, כי משם נמשך אליה החיות על ידי בעלה כנ"ל, וזה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לב:) ובעון נדרים אשתו של אדם מתה, חס ושלום, וכו', פי עקר קיום אמונת חכמים בבחינת אשה יראת ה' הוא על ידי נדר ובכ"ל, ועל פן יעקב כשהלך לשא אשה נדר נדר, כי פסוק וידר יעקב נדר הנ"ל נאמר כשהלך לבית לכן לשא אשה וכו':

קושיות

- א. היתכן שבגלל שלא הרגיש מתיקות בתורה חייב בעונש זה? צ"ל שהכוונה שכבר אשתו חייבת מיתה והוא גם כבר חייב בעונש אלמן ואעפ"כ יכול להנצל ע"י שירגיש מתיקות בתורה.
- ב. מדוע שיענש שתמות אשתו עד שצריך המתקה. ואם תאמר כיון שבעוון נדרים אשתו של אדם מתה כמבואר בשבת לב: צ"ע היתכן שתמות רק בגלל עוון בעלה? עיין ר"ה ו. שאין אשתו של אדם מתה בעוון נדריו של בעלה, אבל עי"ש תוס' שאם גמר בדעתו לא לשלם היא כן מתה בגללו¹. אבל עיין בשיחות מוסר² לרבי חיים שמואלביץ שמוכרח שכבר הייתה חייבת מיתה בגלל חטא שלה בעצמה, וחיה רק כי לבעלה לא מגיע הצער הזה, ורק כשחוטא בעוון נדרים או שלוה ולא משלם נענש בעונש זה.
- ג. מה הקשר עונש אלמן למתיקות התורה, האם המתיקות בתורה שמרגיש מתקן את החטא שבגללו נתחייב בעונש אלמן? צ"ע אולי כיון שלימוד התורה שלו הוא במרירות עי"ז נענש במרירות הצרה של מיתת אשתו הראשונה כלשון מוהרנ"ת בתפילה³. אבל ע"י שלומד ומרגיש המתיקות מתקן זאת.
- ד. צ"ע מדוע בעוון נדרים וחובות מגיע כזה עונש חמור ראה סנהדרין כב. שדומה לחורבן הבית וכו'. מה המדה כנגד מדה בעונש הזה? עיין ילקוט ביאורים של מתיבתא שבת לב: תשעה ביאורים בזה ולעיל בלק"ה ביאור מוהרנ"ת.
- ה. מה נמלצו לחכי ר"ת אלמן – צ"ע איך לומד מכאן שהמתיקות בתורה מציל מאלמן, הרי אדרבה אולי כיון ששנים במספר הם בחי' אחת, והמתיקות תגרום להיות אלמן, כמו שלמד רבנו בחי"מ⁴ על פרעה שהיה אלמן מהפסוק אחד מהם לא נותר? ידוע שנחש גמט' משיח, ובודאי אין הכוונה שמשח הוא בחי' נחש, אלא זה לעומת זה. הכי נמי מתיקן התורה היא כנגד עונש אלמן.
- ו. רבנו נעשה אלמן אע"פ שמסתמא היה לו מתיקות בתורה. נראה שרבנו אינו דוגמא כיון שהתגרה בו הס"מ על שגילה סודות תורה וקרב רחוקים
- ז. בשיחות הר"ן צא מבאר שכל עוד רואה איזה שום חסרון בשום ישראלי א"א שירגיש נעימות בתורה כי היא חסרה אצלו כי כל יהודי הוא אות בתורה עי"ש. וצ"ע כיון שנקט לשון בשום ישראלי האם הכוונה גם לפרשעי

¹ עי"ש שלומד מהפסוק בדברים כגכ "והיה כך חטא", ולא באשתך. ועי"ש תוס' ד"ה א"כ שמקשה משבת לב: הנ"ל ותרץ שבר"ה מדובר במתכוון לשלם בשידיה לו ורק מאחר נדרו, ובשבת מדובר שגמר בדעתו שלא לשלם. אבל עיין ערוך לנר סנהדרין כב. מדייק מרש"י בזבחים כט: (ד"ה מבקשין) שבר"ה היא מימרא של רבי יוחנן ובשבת של רבי נתן הן שתי דעות, רבי יוחנן סבר כך ולא באשתך אבל לרבי נתן אשה מתה בעוון נדרי בעלה.

² שיחות מוסר לרבי חיים שמואלביץ מאמר א' שנת תשלג – ונראה להוסיף, כי הדקדוק שבמשפטי ה' אינו אך בזאת שהנם מדויקים ממש וניתנים ממש כפי גודל החטא, כדברי הגר"י בלור זצ"ל, אלא דקדוק נוסף יש בהם, כי במשפט מלכותא דרקינא: משפטי ה' אמת צדקו יחדיו (תהלים י"ט), וכבר ביארו הכוונה בזה, כי במשפט מלכותא דארעא אינם מתחשבים אלא בחוטא עצמו, והגם שכתוצאה מעונש זה סובלים בעקיפין גם אחרים, כגון משפחתו וכדומה, ונמצא כי העונש בא אליהם בנקיון-כפיים ובטוהר לבב ללא עוול, אולם אין השופט ב"ד שם לבו כי אם לחוטא שיקבל העונש המגיע לו לפי חטאו. אולם משפטי ה' אינו כן, כי "משפטי ה' אמת צדקו יחדיו", כי הכל נכלל בחשבון, וגם התוצאות הנגרמות עקב המשפט – סיבה להם, והנושא בצער בעטיו של המשפט חייב לשאת בצער זה. ונלמד מזה, כי אם אין אשתו וב"ב של הנדון חייבים בצער זה המגיע להם, לא יקבל הנדון עונשו, אעפ"י שחייב הוא, והדברים מבוארים בכמה מקומות, הנה אמרו בסנהדרין (כ"ב א'), אין אשתו של אדם מתה א"כ מבקשים ממנו ממון ואין לו, וכן אמרו, בעוון נדרין אשתו של אדם מתה (שבת ל"ב ב'). והנה א"א לומר שחטאו של הבעל הנו סיבה שתמות אשתו, כי אין זה משפט אמת, וח"ו יצא דין עוול, אלא צריך לומר שהדברים אמורים באשה שבת מות היא מחמת חטאיה, אולם דינה למוות נפסק אך אם גם הבעל ימצא חייב. והוא כאמור, כי בעבור שעונש מיתת האשה הנו גם עונש לבעלה, הרי לולא שיהא חייב בעונש זה לא תמות האשה, כי בא אליו צער שאינו חייב בו, ומשפטי ה' אמת צדקו יחדיו כי הכל בא בחשבון, כאמור.

(ומה שהוא נענש ב"מבקשים ממנו ממון – ואין לו" – נתבאר במאמר הכרת הטוב, י"ח סיון תשל"ב עמ' קטז).

וזה לשונו שם – הבה ונראה כמה רעה חולה היא לאדם חוסר מדת הכרת הטוב. אי' בסנהדרין (כ"ב א') "אין אשתו של אדם מתה, אלא א"כ מבקשין ממנו ממון ואין לו", והנה ודאי שאין היא נענשת בגללו, אלא היא מתה בגלל חטאיה שלה, אבל הרי "משפטי ד' אמת צדקו יחדיו" ולמה נענש הוא במיתת אשתו. ועל כך אמרו חז"ל מפני "שמבקשין ממנו ממון ואין לו" דהיי"מ ממון שחייב ואין לו לפרוע, ואכתי קשה במה חטא והרי אין לו. אלא ע"כ אילו ה' מרגיש את חיובו, ה' לו ממון לפרוע, כי אין דבר העומד בפני מי שמרגיש את חיובו, וכמו שאמרנו למעלה שכחו מגיע אפי' להחיות מתים. והעונש על זה שאשתו מתה, והביאור בזה, כי יותר מכל חייב האדם לאשתו, ואין לך "מלוה" ומיטיב גדול לאדם מן האשה, ואם לאחרים אינו מרגיש הכרת הטוב, גם לאשתו אינו מכיר טובה, וכיון שאינו עומד בחובותיו נוטלין אותה הימנו.

³ ליקוטי תפילות ח"א תפילה קז (עפ"י תורה רעו) – (תתראמא): ורחם עלינו ושמרנו אותנו ואת כל ישראל, והצילני מענש אלמן חס ושלום ויחיו ולא ימותו נשותינו הראשונות רק נזכה אנחנו וכל עמך ישראל להאריך ימים ושנים עם נשותינו הראשונות בקדשה וטהרה באמת פי אתה יודע מרירות הצרה של מי שמתה אשתו הראשונה חס ושלום, שפסיעותיו מתקצרות, ועולם חשך בעדו, וכאלו נחרב בית המקדש בימינו וכו' רחמנא לצלן רחמנא לשון:

⁴ חיי מוהר"ן – אות תסט (כו) בענין מה שהיו משיחים לפניו מאלמן אחד קדם פסח אמר שגם פרעה היה אלמן כי נשאר לבדו בלא החיל, כי אחד מהם לא נותר, והבנו מדבריו שגילה לנו רמז פי (תהלים קו יא) אחד מהם לא נותר ראשי תבות אלמן. והדברים סתומים:

ישראל, כיוון שעדיין שם ישראל עליו כמבואר בתורה יד/ו? ועיין חיי מוהר"ן סימן לד אחד שאל עצה להתמדת הלימוד וא"ל שלא ידבר רע על שום יהודי ושאל אותו ואם רואים שהוא רשע גמור וגער בו רבינו איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי לכל הפחות נקודה טוב וכו' והזכיר תורה רפב וכו'.

ח. עיין תורה רעז/ח^י שמחלל שבת הוא בחי' אלמן מאשתו הראשונה שהיא השבת. וצ"ע האם המתקנות בתורה מציל גם מחילול שבת.

ט. בשיחות הר"ן קיג/ט^ו מי שה' רוצה לעשותו נער לוקח אשתו ממנו. – צ"ע האם גם לזה יועיל שינצל ע"י שירגיש מתיקות בתורה, וגם צ"ע מדוע ירצה ה' לעשותו נער? ואולי הכוונה שמי שלא מכיר טובה להקב"ה שנתן לו אשה, ולאשתו שבזכותה עומד על רגליו ומאירה עיניו וכו' ועל ידה זוכה לשמחה, ברכה, טובה, תורה, חומה, שלום כמבואר ביבמות סב: (ראה בפנים) אזי לוקחה ממנו וחוזר להיות נער דהיינו חסר כל הטובות האלה. ונראה שע"י שירגיש מתיקות בתורה ינצל גם מזה.

י. כשנעשה רבנו אלמן אמר אם הייתי יודע מעלת אשה ראשונה וכו'/ו^י היתכן שלא ידע את המבואר בגמרא ובספר המדות ואת דברי סבו הבעש"ט/ט^א שאם לא היה אלמן היה עולה בסערה השמימה כמו אליהו? וצ"ע אולי אז דייקא אמר תורה זו כיצד להנצל מעונש אלמן.

הקדמה

נראה שרבנו מדבר על אדם שאשתו נתחייבה מיתה/י^ב ל"ע, נמצא שהוא צריך זהירות יתירה כי מעתה היא חיה רק בזכותו, כיון שלא מגיע לו העונש להיות אלמן, אבל על כן צריך להיזהר מאד לשלם נדריו וחובותיו, שהיא סיבה שיקחו ממנו את אשתו כמבואר בגמ'/ט^ב, ומוסיף עליהם רבנו כאן את המתקנות בתורה, שע"י שישתדל ויצליח שתהיה לו הרגשת מתיקות בלימוד התורה יותר מהמתקנות של דבש ואשה, ינצל מהעונש הזה.

^א 'תורה יד אות ג' – גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו (כי נקרא 'פושעי ישראל', נמצא ששם ישראל נקרא על כל פנים עליו עדין, מאחר שנקרא פושעי ישראל), אף על פי שחטא, ישראל הוא (סנהדרין מד). יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה, ועל ידי ההתנוצצות התנוצץ גם שרש נשמתו בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, ועל ידי הארה הזאת חוזר בתשובה:

^ב 'תורה רעז – והתקן הוא על ידי האכילה של שבת, כי חלול שבת הוא בחינות חלל, בחינת הסתלקות, בחינות "פי ימצא חלל באדמה" (דברים כ"א). ימי שמטה אשתו הראשונה פסיעותיו מתקצרות כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (סנהדרין כב), ושבת היא בחינת אשתו ראשונה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בראשית רבה פרשה י"א): שאמרה שבת לפני הקדוש ברוך הוא לכל נתת בן זוג ולי לא נתת, והשיבה השם יתברך שכנסת ישראל הוא בן זוג שלה. נמצא שחלול שבת הוא בחינות פסיעות קצרות, בחינות פסיעותיו מתקצרות כנ"ל:

^ג 'שיחות מוהר"ן – אות קיג – העולם אומרים: מי שהקדוש ברוך הוא רוצה לעשותו נער הוא לוקח אשתו ממנו. כי אשה כשרה היא בחינת (משלי יב ד): "אשת חיל עטרת בעלה". וכשמתה חס ושלום הוא בחינת (איכה ה טז): "נפלה עטרת ראשי תבות נער:

^ד 'שיח שרפי קודש – ח"ב אות קיג – אחר פטירת זוגתו של רבנו, אמר: "אם הייתי יודע את החשיבות של אשת נעורים, הייתי אומר תחלי ותחיי!" "איך זאל גיווען וויסן די טייערקייט פון אשת נעורים, וואלט איך גיזאגט קרייניקען זאלסטו און לעבן זאלסטו!" (אבני"ה ברזל). וא"ה: עיין עלים לתרופה מכתב א'.

^ה 'שבחי הבעל שם טוב – שמעתי מהרב דקהלתינו ששמע מר' יוסף מקאמינקע שהבעש"ט היה מצפה לעלות בסערה כמו אליהו ז"ל. והיה מצטער ע"ז בצער גדול. וסברו ב"ג-בני גילו שהוא מצטער על פטירת אשתו ושאלו אותו כי ידעו שאין זה מידתו. והשיב שמצטער על אלו מוחין שמוכרחים לנוח באדמה כי הייתי מצפה לעלות בסערה ועכשיו שאני פלג גוף אי אפשר וע"ז אני מצטער:

^ו 'כנ"ל בביאור רבי חיים שמואלביץ (בשיחות מוסר) לגמרא (שבת לב): שאמרו בעון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר 'אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך', וזה תימה, וכי יעלה על הדעת שאשה תמות בגלל עוונות של בעלה? וכי זה משפט אמת בלא עוול? אלא דהביאור בזה הוא דבאמת מדובר כאן באשה שכבר היתה חייבת מיתה, אך מ"מ לבעלה לא היה מגיע עונש כזה להשאר אלמן, אך כאשר חטא בעון נדרים מגיע לו להיות אלמן ולכן נלקחה ממנו אשתו שכבר קודם לכן נתחייבה מיתה.

^ז 'סנהדרין דף כב. – א"ר יוחנן ואיתימא ר' אלעזר אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשין ממנו ממון ואין לו שנאמר (משלי כב-כז) ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתך.

בחברותא שולביץ על סנהדרין שם ביאר בשם ר"י במסכת זבחים כגון שלוה או גול. והתוס' שם מפרשים שהכוונה לנדרים שכן דרשו במסכת שבת: בעון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר: אם אין לך לשלם וגו'. והיינו דוקא אם גמר בדעתו שלא לשלם, אבל אם רוצה לשלם אלא שאין לו או שמאחר, אין עליו עונש זה. ועיין בערוך לנר. והעיון יעקב מבאר שאף שהוא אנוס, נענש, כיון שאיחר נדרו עד שלא היה לו לשלם, כלומר, שבשעת נדרו היה לו לשלם, ואחר כך נהיה עני. ובשיטה מקובצת (שם זבחים) מבאר: מבקשים ממנו ואומר שאין לו משום שכל נכסיו משועבדין לכתובת אשתו, והיא גם היא אומרת כן, לכן היא נענשת.

ועיין שבת דף לב: – תניא רבי נתן אומר בעון נדרים מתה אשה של אדם שנאמר (משלי כב-כז) אם אין לך לשלם (פרש"י נדרי עולות והקדשות) למה יקח משכבך מתחתך.

עיין ביאור המתיבתא שם – הפסוק הקודם מזהיר את האדם שלא יהיה ערב להלוואת חברו, ומסיים פסוק זה, שאם תהיה ערב תוכל לגרום לכך שאם לא יהיה ללוה לשלם ויבוא המלוה לגבות החוב ממך, אם לא יהיה לך ממון לשלם יקח המלוה את מצעות משכבך. אמנם רבי נתן סבר שאם רק לכך נתכוין הכתוב, מדוע נקט בדיוקא 'משכבך' יותר משאר כלי הבית, ולכן דרש שהכוונה לאשתו. ולפי זה בהכרח אין הכוונה למלוה הבא לגבות את ערבותו, שבודאי אינו נוטל את אשתו של הערב, ולכן דרש שהכוונה 'אם אין לך לשלם' היינו שאין

ונראה שרומז כאן לשתי תאוות, תאוות נשים ותאוות אכילה, ששתיהן כל עוד יש לאדם נעימות מהן, א"א שתיהיה לו נעימות באמת מהתורה. כי הן תרתי דסתרי מתיקון גשמית היא בפה בחוש הטעם אבל מתיקות רוחנית היא בלב בהרגשת נעימות רוחנית של תורה. וכדברי האור החיים/י"א שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם:

ועיין לעיל שיחות הר"ן צא שכל עוד רואה שום חסרון בשום ישראלי, אי אפשר שירגיש נעימות התורה, כי כל אחד מישראל יש לו אות בתורה וכשאחד מישראל חשוך אצלו, אזי האות השייכת לו בתורה חשוכה לו, וכשיש אותיות שהן חשוכות לו בתורה א"א שירגיש נעימות התורה.

ועיקר המתיקות שיש בתורה נראה הכוונה שמחדש בה איזה חידוש/י"ו ואפילו שנעלם ממנו ונתחדש לו, כגון תירוץ טוב על קושיא חזקה. כי עיקר הטעם ועונג שבתירוץ הוא עד כמה שהקושיא היתה חזקה. וזה הדמיון בין מתיקות התורה לדבש ואשה, כמו דבש ואשה שאדם שומר ליום השבת וע"י שמנע מעצמו כל השבוע את המתיקות הגשמית הזו, אזי בשבת היא מתוקה יותר, כך קושיא חזקה שנמנע ממנו התירוץ ומתעקש ומתאמץ ומתפלל לזכות לתירוץ, המניעות הן המגבירות את המתיקות של התירוץ כשהוא מגיע סוף סוף. ואחרי שיוצאים מתאוות המתיקות הגשמית הנ"ל אזי המתיקות הרוחנית היא עצומה כנ"ל באור החיים שהיו משתגעים ומתלהטים אחריה.

ומי שזכה באמת כנראה שא"א לבלבל אותו שהרי מרגיש ממש, אבל אנשים כערכנו שמרגישים טעם במתיקות גשמית, (ועדיין חסרים באהבת ישראל כולם) צריכים זהירות מדמיונות, שנדמה שמרגיש נעימות התורה ובאמת היא נעימות של ישות וגאווה. כגון נעימות הישות שמרגיש שזכה לחדש חידוש, וגרועה ממנה הנעימות של הכבוד שמתאר בדמיונו שיקבל כשיספר לאחרים את החידוש שלו.

עד כאן ההקדמה

✱

תורה קצט [טז]

דע שיש המתקה להנצל מעונש של אלמן, דהיינו מי שאשתו חייבת מיתה מאיזה סיבה/י"ג, וגם הוא נתחייב לסבול את מרירות/י"ד מיתת אשתו הראשונה (כגון שנדר לוה לא רוצה לשלם), אעפ"כ יש עצה להמתיק את הדין הזה ולהינצל ממנו **שלא תמות אשתו ח"ו,**

הנודר משלם נדרו מחמת שאין לו ממון, ונענש מפני שלא היה לו לנדר. מהרש"א (ח"א, ד"ה בעון – הראשון). וראה פירושים נוספים בילקוט ביאורים.

ביד דוד (ד"ה בעון) תמה, מדוע נענשת האשה על עון בעלה. וכתב לפרש, שהיינו דווקא באופן שהסיבה שאינו משלם הוא מפני שאין לו לשלם וכלשון הפסוק 'אם אין לך לשלם', והיינו שאשתו מבזבזת את נכסיו, ושוב אין לו ממון לשלם נדרי, ולכן היא נענשת על כך.

"אור החיים על דברים פרק כו פסוק יא (יא) **ושמחת בכל הטוב** על דרך אומרו (תהלים קמה ט) טוב ה', ולהעריך על זה אמר בכל הטוב, פירוש דבר הכולל כל הטוב, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא שהוא מקור הטוב, אשר נתן לך, פירוש כי דבר זה אין ערך אליו אלא מתנת חנם: ואמר לך, לשלול זולתו, לא מלאך ולא שרף יזכה לזה, גם ירמוז במאמר **בכל הטוב אל התורה, כאומרו ז"ל (אבות פ"ו מ"ג)** ואין טוב אלא תורה, שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם:

טו עיין תורה עח תנינא – ואף על פי שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט): 'בטולה של תורה זהו קיימה', אף על פי כן מי יתרחץ בנה להתבטל מן התורה אף שהיה קיימה, אף על פי כן טוב יותר בנדיא להיות דבוק בהתורה, אשר היא החיים וארץ הימים. ומי האיש אשר יתרחץ לפרש מן החיים אפלו רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה, ומתמיד מאד בתורה, ודבוק בה מאד, **מפל שפן מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בתורה, לחדש איזה חידוש, אפלו איזה פשט בגמפ"ת, ובגמרא, פרוש רש"י, תוספות) מפל שפן וכל שפן בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנוזא דמלכא, ומעלה זו אי אפשר לשער במה, ואף יתרחץ לפרש מן התורה אפלו שעה קלה:**

^{טו} לא ידוע מתי ודיוק נאמרה תורה זו

י" כר ביאר רבי חיים שמואלביץ, כנ"ל. וביד דוד על שבת לב: הובא בילקוט ביאורים שם על מה שאמרנו בגמ' שבעוון נדרין מתה אשתו, ביאר שנענשת כיון שבזבזה ממנו נמצא שהיא הסיבה שלא משלם נדרו. **אבל צ"ע** לפי מה שנתבאר בר"ה ו. שרק בגמר בלבו שלא לשלם נענש במיתת אשתו אבל אם רק מאחר נדרו ומתכוין לשלם לא מתה אשתו צ"ע.

"סנהדרין דף כב. – וא"ר יוחנן כל אדם שמתה אשתו ראשונה כאילו חרב בהמ"ק בימיו שנאמר (יחזקאל כד–טז) "בן אדם הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה לא תספד ולא תבכה ולא תבוא דמעתיך", וכתוב (יחזקאל כד–יח) "ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב", וכתוב (יחזקאל כד–כא) "הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם מחמד עיניכם". **אמר רבי אלכסנדר** כל אדם שמתה אשתו בימיו עולם חשך בעדו שנאמר (איוב יח–ו) "אור חשך באהלו ונרו עליו ידעך", **ר' יוסי בר חנינא** אמר פסיעותיו מתקצרות שנאמר (איוב יח–ז) יצרו צעדי אונו". **רבי אבהו** אמר עצתו נופלת שנאמר (איוב יח–ז) "ותשליכהו עצתו".

והוא, על ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על ידי זה ניצולין מזה העונש/ט, לבלי להיות אלמן ח"ו, דהיינו שלא יסבול המרירות/כ, הנוראה של מיתת אשתו הראשונה.

וזה באותיות אלמן ר"ת מה נמלציכ ללחכי אמרתך (תהלים קיט)/כג, רמז שעל ידי שמרגישין מתיקות בהתורה כל כך עד שיותר מתוק לו מדבש ומאשה כ"ניצלין מהעונש הזה.

וגם הכתוב [כ] ה"ל "מה נמלצו לחכי אמרתך" מסיים מדבש לפי, שעל ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתיקין הדין של מיתת אשתו/כ, ח"ו-חס ושלום, כי רבש בגימ' אשה כמובא בכתבים [כז]/כח, שהם דינים קשים ממותקים/כט ועל כן שם היא סכנה גדולה להתגברות הדינים. וכעין זה בלק"ה/ל על תאוות נשים שראשיתה מתיקות כדבש ואחריתן מרה כלענה: ורבנו מבאר בזה את

ועיין יבמות דף סב: א"ר מתנא הלכה כרבי יהושע אמר רבי תנחום א"ר חנילאי כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתיב ושמחת אתה וביתך בלא ברכה דכתיב אל ביתך בלא טובה דכתיב לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמרי בלא תורה בלא חומה בלא תורה דכתיב האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני בלא חומה דכתיב נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא.

ט צ"ע שלא נתבאר אם רק לפני גזר דין או גם אחרי גזר דין.

י לשון מוהרנ"ת בתפלה על זה. ז"ל שם ח"א תפלה קז - כי אתה יודע מרידות הצרה של מי שמטה אשתו הראשונה חס ושלום, שפסיעותיו מתקצרות, ועולם חשך בעדו, וכאלו נחרב בית המקדש בגימ' וכו' רחמנא לצלן רחמנא לשון:

כ בתולד-אותיות

כ בתולד-נמצא (בתקפא ברג' ו' טחוק ונשאר נקודה ונראה נמצא)

כ תהלים פרק קיט (קג) מה נמלצו לחכי אמרתך מדבש לפי: פרש"י - נמלצו - נמתקו:

רד"ק (קג) מה נמלצו לחכי, מה מתקו מדבש. והמליצה היא תיקון הדיבור, לפיכך המשיל דברי התורה לדבש, כי דבריה מתוקים, אמורים במיטב הלשון והדיבור. ואמר נמלצו, דרך כלל, על דברי התורה. ואמר אמרתך, לשון יחיד, כי כל אחת מאמרות ה' נמלצה, אחת מהנה לא נעדרה:

י גם בדפיר ותולד-ניצול, ותולד-ניצולין

י תנ"ל

י הקשר בין אשתו של אדם לתורה שלו עיין ביבמות סב: כל אדם שאין לו אשה במערבא אמרו שרוי בלא תורה. וראיתי בספר דבש לפי בהקדמה שכתב נמצא שע"י האשה הוא זוכה לתורה, וע"י מתיקות התורה הוא זוכה באשתו.

גם עיין בעוללות אפרים (מאמר שפא-יתרו) המגרש אשתו ראשונה וכו' (גיטין צ ע"ב), כי יש לכל אדם ב' נשים, ראשונה התורה, ב' אשתו ממש וכו', יעו"ש.

י טאורי אור ערך דבש. ספר דבש לפי להחיד"א מערכת ד אות א. רבנו בחיי ויקרא ב' יא. ולק"ה מנחה ז' צא ובכור בהמה טהורה ד' כו

כ דבש לפי (לחיד"א) - מערכת ד אות א. דבש גי' אשה וזה רמז דבש מצאת אכול דייך כי הגם שהיא צדקת ע"ד מצא אשה מצא טוב אפי"ה צריך לזוהר כמ"ש הרמב"ם ה' דעות וז"ש אכול דייך וגימ' דם שאם לא ישמור עצמו דם תהא אחריתו ובמקום דבש תהיה סם המות, אך אם יתנהג כשורה תהיה דבש. ולהבדיל התורה אשה רוחניות נקראת דבש וא"ש אכול דייך כי אמרו במה שהורשת התבונן אין לך עסק בנסתרות:

רבנו בחיי (ויקרא ב' יא) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה'. ... ועל דרך הפשט כי הקרבן לכפר בו כל עוונותינו, ולולא המסית והמידח שהוא יצר הרע לא היה אדם חוטא ולא היה צריך לקרבן כלל, והשאור והדבש הן הן יצר הרע עצמו, כמו שאמרו חז"ל לענין חמץ ומצה בפסח צריך אדם לפנות לבבו מיצר הרע, והוא שאמרו לא תאכל עליו חמץ לענין קרבן פסח, וקרבן פסח היה כפרה על עבודה זרה שעבדו במצרים, ולכן הוא מרחיקם מיצר הרע שלא לשוב לעבודה זרה, ודבש גם כן יצר הרע כי דבש בגימטריא אשה, והאשה היא יצר הרע, כי כן מצינו באדם הראשון כשחטא אמר האשה אשר נתתה עמדי, רצה לומר יצר הרע שיצרת בי, והאשה אמרה הנחש השיאני, וזה סוד נחש והאשה והאיבה, ולכן הורחקו השאור והדבש מהקרבן כי לא יתכן שני הפכים בנושא אחד, ועוד כי היה נמצא טובל ושרץ בידו, ודי למבין:

ט קהלת יעקב - ערך דבש - ג' בחינת מלכות בזהר פנחס דף רמ"א ע"א יערי עם דבשי דא יעקב ברחל, מבואר דבש בחינת רחל כנסת ישראל, דבש גימטריא אשה, דבש ראשי תיבות למפרע שהיא בחינת ד' סוד רגל רביעי דמרכבה, ובפרדס כתב דבש הוא בחינת שמאל ולכן גונו אדום, ואם הוא מתוק עליו נאמר (משלי כ"ה טז) דבש מצאת אכול דייך, ובתיקונים (תיקון י"ט מ"א). כצפיחת בדבש מסטרא דשמאל:

פרי עץ חיים - שער השופר - פרק א - וסוד שחיקה וטחינה זו היא, כי הדין כדי לכפותו, צריך לטוחנו ולפררו, שלא יהא דבוק במקום א', ולפררו לפרורים דקין. והנה שם ע"ב ס"ג הנ"ל, היו שם הדינים מחוברין יחד, ועתה ע"י טחינה זו מתפרדין כל א' בפני עצמו, וזוהו נטחנין הדינים, והם מתחברין אח"כ ע"י ה' ידי"ן של השיניים ונעשין מ"נ. והרי עם זה נמתקו הדינים אלו, שהם ב' אותיות של מנצפ"ך הכלולים בשופר כנ"ל, שהם אותיות פ"ר משופר. והנה חזר זה המין אחר שנמתק לטעם דבש, כמ"ש וטעמו כצפיחת בדבש. והוא סוד ש"ו משופר, שהוא גי' דבש:

ל לק"ה המנחה הלכה ז' אות צא - ועל כן נוהגין לכבד אָז, וכן על החתונה בגימ' תרגימא של דבש. כי על התורה נאמר הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים שנסמך לפסוקי תורת ה' תמימה וכו' עדות ה' נאמנה וכו', שמדבר משבח התורה עד צדקו יחידיו וכו'. פי' דבש בחינת תקף הדינים (במבאר בכונות שופר (כפרי עץ חיים פ"א)) שגאחזים במתיקות התאוות של זה העולם שעקבם תאנה זאת (פי' דבש גימטריא אשה כמובא), שמי שאינו נזהר בזה נאמר עליו נפת תטפנה שפתי זרה וכו' ואחריתה מרה כלענה וכו'.

הפסוק "מה נמלצו לחכי אמרתך, מדבש לפי" דהיינו התורה מתוקה בפי, אפילו יותר ממתיקות הדבש והאשה שהיא גמט' דבש. שם דייקא בפסוק זה רמוז בר"ת אלמ"ן, לרמז שכשמתגבר על תאוות המתיקות הגשמית וזוכה למתיקות הרוחנית ניצול מעונש אלמן.

עד כאן ביאור חברותא לתורה קצט

לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד' אות כו – כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה' קרבן ראשית תקריבו אתם. ופרש רש"י, מה יש לה להביא מן השאור ומן הדבש וכו' ובכורים מן הדבש וכו'? כי דבש מרמז על תאוות העולם הזה שנדמה למתיקות הדבש בתחלה ואחריתה מרה פלענה וכו' ועקר כל התאוות הם תאוות המשגל שהוא רע הבולל, כי דב"ש גימטריה אש"ה, כמובא, ושם צריכין להתגבר ביותר לשבר התאוה להסתפל על הסוף, כי אחריתה מרה פלענה רחמנא לצלן.